

Romský slovesný folklor

Ústní tradice

- Ústní předávání – do poloviny 20. století jediná forma
- příležitost:
 - setkání společenské i rodinné
 - návrat nebo příchod
 - spontánní
- Funkce:
 - společenská
 - výchovná (etické hodnoty)

Slovesné útvary

- Pohádka (paramisi; pohádky = paramisa)
 - 70. léta 20. století, dnes základ pro psanou literaturu
 - setkání společenské (pro paramisa) u vypravěče (paramisar)
 - pro dospělé posluchače, pro děti výjimečně
 - zdobné formule (= fogaša):
 - úvodní oslovení Boha (sladký, spravedlivý)
 - průběžné oslovení posluchačů (šťastní, Romové, bratři)
 - závěrečné pokud nezemřeli, žijí dodnes
 - metafory (= šukar lava)

- dlouhá p. (= bari p.): i několik hodin, hraničí s eposy a legendami
 - hrdinská p. (= vitejziko p.): hlavní hrdina chudý romský chlapec vs. zlý hloupý gadžo (bohatý); král, princezna; chytrý hlupák
 - lidští a kouzelní pomocníci a protivníci
 - tři světy
- krátká p. (charňi p.):
 - hádanková (humorná) p. (= pherasuňi p.): hrdina dává nebo vyluští hádanku, vítězí nad gadžem
 - erotická p. (= džungalí p.): pouze pro dospělé

- Vyprávění (= vakeriben)
 - setkání společenské i rodinné (vartování)
 - návrat do osady nebo příchod kolemjdoucího
 - kouzelné prvky i ze života
 - příhody s mule

- Výzkum pohádek:
 - syžety lze najít v katalogu Aarne-Thomppsona
 - Heinz Mode: Zigeunermärchen aus aller Welt. (1985)
 - M. Hübschmannová

- Hádanky (= garude lava)
- spontánní zábava při společných aktivitách, hádá se i o peníze
- test důvtipu, znalosti romipen, znalosti jazyka
- úvodní formule – předmět, který se hádá, je charakterizován jako člen nejbližší rodiny; nemusí být

Hin man ajsi čhajori...

Mám takovou dcerušku

Hin man ajsi phral, so džal andro foros u ačhel
odoj.

Mám bratra, který jde do města a zůstane tam.

- které zná každý
Štar phrala tel jekh staďi.
Čtyři bratři pod jedním kloboukem.
- které nikdo neslyšel
So keras savore jekhvarestar?
Co děláme všichni zároveň? (stárneme)
- založené na romštině (= v češtině ztratí smysl)
Phen jekhe laveha, so hin the lolo the kaľi.
Řekni jedním slovem, co je i červený i černá.
(rat → o lolo rat – červená krev, e kaľi rat – černá noc)
- založené na použití romštiny i češtiny
Phen mange s'oda hin jak?
Řekni mi, co to je jak?
(jakh – oko, jag – oheň a jak v češtině)

- Vtipy (= pherasa)
 - hádanky s nečekanou, vtipnou pointou
 - Ko hordinel jekhbareder kalapa?
 - Kdo nosí největší klobouk?
 - (ten, kdo má největší hlavu)
- Moudrá slova (= god'aver lava)

Literatura

- Hübschmannová, M.:
 - Romské pohádky. Praha: Fortuna, 1999.
 - Čeho je na světě nejvíc – So hin pro svetos jekhbuter? Praha: 1987.
 - Hin man ajsi čaj, so... Romské hádanky. Praha: Fortuna, 1999.
 - God'aver lava phure Romendar. Praha: Apeiron, 1999.
 - Dobré slovo je jako chleba. Praha: Kulturní dům hlavního města Prahy, 1985.
- www.rombase.uni-graz.at